herpy

VARANER

Varanus dumerilii

Varanus dumerilii er en mørk, kraftig bygd varan med bred hodeskalle fra regnskog og mangrove i Sørøst-Asia, og den er spesialist på krabber. Den er sky og sees sjelden i naturen, men finnes jevnlig i handelen. Voksne dyr blir omkring en meter lange og krever et stort, varmt og fuktig terrarium, så arten passer bare for en erfaren holder.

Familie: Varanidae Engelsk: Dumeril Monitor Publisert 15. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**90-140 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**10-15 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Trelevende, bakkelevende og gravende**
Biotop	**Regnskog og våtmark**
Vanskelighetsgrad	**Erfaren**

STELL

Min. terrarium	**240 × 120 × 120 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**27-32 °C**
Varmeplass	**35-42 °C**
Temperatur, natt	**22-25 °C**
Luftfuktighet	**70-90 %**
Vann	**Vanndel**
UVB	**Anbefalt** Ferguson-sone 2
Kosthold	**Insekter, virveldyr og mark/snegler**
Holdes	**Alene eller parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**4-23 egg**
Kull per år	**1-3**
Inkubasjon	**163-234 dager** ved 24-30 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Datamangel (DD)**

Om arten

Varanus dumerilii er en mellomstor til stor varan med kraftig kropp, bred og dyp hodeskalle og store, kjølede skjell i nakken, som gir den et «grovt» utseende. Den hører til undersleksten *Empagusia* sammen med *V. rudicollis*, *V. bengalensis* og *V. flavescens* og forveksles ofte med *V. rudicollis* på grunn av nakkeskjellene. Halen er sammentrykt fra sidene og har en kam. Artsnavnet hedrer den franske zoologen Duméril. Arten ble beskrevet i 1839 av Hermann Schlegel. Den senere beskrevne *V. heteropholis* fra Borneo regnes i dag som samme art, og det er ingen anerkjente underarter.

Voksne dyr er mørkebrune til nesten svarte med uregelmessige, lysere tverrbånd. Nyklekkede unger har et skinnende oransjerødt eller gult hode og en kontrastrik tegning, og hodefargen blekner etter noen uker. Ungenes utseende etterligner muligens andre, mer forsvarte dyr.

Oppgavene for størrelsen varierer. Voksne dyr blir typisk 100-120 cm inkludert hale og de største omkring 140 cm, men ifølge andre oppgaver blir dyrene sjelden over en meter. Hanner blir opptil 130 cm med en snute-kloakk-lengde på 50 cm, hunner omkring 100 cm. Nyklekkede unger måler omkring 8 cm fra snute til kloakk og 18-24 cm til sammen, og de veier 10-20 g. Voksenvekten er ikke kjent.

Hodeskallen er bred, og kjevene knuser krabbeskall. Likevel er arten mer sky enn aggressiv og så fredelig som en varan kan være.

Man må vite hva man går inn til: dyret fyller mye, det blir gammelt, og kosten av krabber og andre skalldyr koster penger og må skaffes jevnlig.

Utbredelse og leveområde

Varanus dumerilii finnes i Sørøst-Asia. Arten lever i det sørlige Myanmar (opp til Tavoy-området) og på den thailandske halvøya nordover til det nordlige Kanchanaburi ved grensen til Myanmar, på den malaysiske halvøya, Singapore, hele Borneo (både den malaysiske, den bruneiske og den indonesiske delen) og de indonesiske øyene Sumatra, Bangka, Belitung og Riau-øyene.

Utbredelsen er ikke sammenhengende, men avhenger av hvor det finnes egnet skog og vann. Arten sees sjelden i naturen, og det er få funn. Funn utenfor dette området stammer fra dyr i fangenskap eller feilregistreringer.

> **Naturlig utbredelse:** Myanmar (Burma), Thailand, Malaysia, Singapore, Brunei og Indonesia.

LEVEOMRÅDE

Arten lever i tett, eviggrønn skog med høy luftfuktighet og i mangrove, fra havnivå til omkring 900 meters høyde. Den finnes både i kystnære skoger og langt inne i landet i eviggrønn skog, og også i sekundærskog og i gummi- og kaffeplantasjer inne i regnskogsområder. Uansett habitat er den sjelden langt fra vann.

Krabber er en hovedføde. I Thailand lever arten blant annet ved kalksteinsdaler med bekker og mange krabber og er der aktiv om kvelden. Mest er den dagaktiv, men den kan også være aktiv om natten, kanskje fordi krabbene selv er mest aktive etter mørkets frembrudd. Arten klatrer også og kan oppholde seg i trær og søke tilflukt i hull høyt oppe, men den er først og fremst knyttet til bakken og vannet.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

Stell

TERRARIET

Terrariemålene for *Varanus dumerilii* bygger på artens lengde og på vanlig praksis for bakkelevende varaner. En voksen varan på omkring en meter skal ha minst 240 × 120 × 120 cm (lengde × bredde × høyde) til ett dyr, og et par skal ha mer. Terrariet bygges ofte selv, eller det innredes et helt rom. Små terrarier som selges til nyklekkede dyr, er bare til de første månedene, og du må regne med å måtte bygge det store terrariet i løpet av det første året.

Arten graver og skjuler seg i hull, så bunnen må være dyp: 30-40 cm av en fuktig blanding av jord uten gjødsel, sand og bark, så ganger og huler holder formen. Lag flere skjul i ulik høyde og velg solide, for dyret er sterkt. Stabile klatregrener og kraftige stammer er brukbare, fordi arten kan klatre. Plant ikke annet enn robuste planter, og regn med at de blir gravd opp.

Et stort, solid vannkar er nødvendig: dyret skal kunne legge seg i det og bade, og vannet skal holde minst 25 °C. Arten foretrekker vann på omkring 30 °C, ligger ofte lenge i bassenget og kan sove under vann med lukkede nesebor og løfte hodet for å puste hvert eller annethvert minutt. Karet skal være lett å tømme og rengjøre, for dyret setter fra seg avføring og urin i vannet, og det kommer matrester i det.

Dørene skal være solide og sikre, og alle varmekilder skal være skjermet, så dyret ikke kan brenne seg. Bruk tykt glass eller plate. Terrariet skal ha god ventilasjon, men uten trekk, så den høye luftfuktigheten kan holdes.

TEMPERATUR

Artens foretrukne temperaturer er ikke målt, og tallene er et anslag ut fra skogslevende varaner. Dagtemperaturen i terrariet holdes på 27-32 °C, gjerne 29-32 °C i luften, og vannet skal være minst 25 °C. Over en solplass skal det være en varmere sone med en overflatetemperatur på 35-42 °C, målt med infrarødt termometer og ikke som lufttemperatur, i en avstand på minst 30 cm fra lampen, så dyret alltid kan velge. Det skal være en stor temperaturgradient i terrariet, så dyret kan varme seg opp og kjøle seg ned.

Om natten kan temperaturen falle til 22-25 °C. Vannet skal ikke være kaldere enn 25 °C. Bunnen kan varmes forsiktig opp med en termostatstyrt varmematte under en del av terrariet, men en varmekilde ovenfra er nødvendig for at dyret skal kunne sole seg.

Bruk flere termometre i ulike høyder og på bunnen, og la en termostat styre alle varmekilder. Et dyr som ligger i hjørnet uten å ete, eller som søker bort fra solplassen, er enten for kaldt eller for varmt.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Arten kommer fra fuktige skoger og mangrove, så luftfuktigheten skal være høy: 70-90 %, med bunnen fuktig i dybden, men ikke våt og stillestående. Tallene er lånt fra andre regnskogsvaraner. Spray terrariet grundig en eller to ganger om dagen, og bruk det store vannkaret til å holde fuktigheten oppe. Et hygrometer viser om det virker.

Dyret drikker av vannkaret, og vannet må byttes daglig eller annenhver dag, fordi det fort blir skittent. Fuktigheten skal ikke bli til konstant våt bunn og mugg, og ventilasjonen må derfor være god. Hudskifte kan gå dårlig hvis luften er for tørr: sitter det rester igjen på tær og hale, hjelper et varmt bad.

LYS OG UVB

Arten er mest dagaktiv og bruker sol, så UVB-lys anbefales. Hold den i Ferguson-sone 2: et UVB-rør med høy ytelse (T5 HO) eller en kombinert lampe, montert over solplassen, så UV-indeksen er omkring 1-3 under lampen, og med skygge i resten av terrariet. Rør skal byttes etter produsentens anbefaling, typisk hvert år, fordi UVB-utbyttet faller lenge før lyset slutter å lyse.

Lyset tennes 12 timer i døgnet og styres av en tidsbryter. Natten skal være mørk, og varmelamper med synlig lys skal slås av om natten. Bruk lyspærer med skjermet fatning, så dyret ikke kan komme i kontakt med dem. Naturlig sollys gjennom et vindu er ikke nok og kan gjøre terrariet for varmt.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Varanus dumerilii er en krabbespesialist. Kjever og atferd er bygget for å skille krabber fra hverandre: dyret rister byttet, knekker først klosaksene og bena av ved å bruke underlaget som støtte og knuser til slutt skjoldet. Instinktet er der allerede hos nyklekkede unger, og krabber utløser en sterkere jaktreaksjon enn insekter, reker, øgler, gnagere, egg og frosker. I naturen tar arten også snegler og andre bløtdyr, insekter, fisk, frosker, skilpaddeegg, fugler og små gnagere.

Også dyr som i årevis bare har fått annet fôr, tar krabber med en gang når de blir tilbudt. For å få skjoldet ned presser varanen krabben mot en kant, en vegg eller bassengkanten med stor kraft; på glatt bunn glir dyret bakover og må gi opp, så det må være fast underlag, steiner og kanter ved fôringsstedet.

I fangenskap er hovedfôret derfor krabber og andre skalldyr: ferskvannskrabber, reker, elvekreps og snegler, gjerne med skall, så dyret får kalk og får jobbe for maten. Gi dem tinte hvis de er frosne, og kjøp dem fra en kilde som er sikker mot parasitter. Suppler med insekter (sirisser, gresshopper, dubia-kakerlakker), egg, fisk og en gang imellom en mus eller en dagsgammel kylling. Fisk, egg og kyllinger tas villig, mens melorm, snegler og frosker kan bli avvist, og enkelte dyr er svært kresne.

Enkelte dyr tar bare mus og avviser alt annet, men gnagere som hovedfôr gir fedme og leverproblemer hos en art som i naturen lever av krabber og andre virvelløse dyr. Hold gnagere til en liten del av kosten.

Hyppighet og mengder er ikke dokumentert for arten. Ungdyr fôres hver dag eller annenhver dag med små porsjoner, voksne dyr 2-3 ganger i uken. Pudre insekter med kalk og D3-vitamin, og gi et multivitamin et par ganger i måneden. Juster etter dyrets form: ribbena skal ikke kunne sees, og hale og lemmer skal være runde, ikke feite.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

V. dumerilii er sky og forsiktig, men som alle varaner er den et dyr med skarpe klør, sterke kjever og en hale som kan brukes som pisk. Bitt fra en voksen varan på omkring en meter kan gi dype sår og skal behandles. Klørne river, og halen kan gi smerter. Kjevene er bygget for å knuse krabbeskall, og skadene kan være alvorlige.

Holdt rundt nakken og hoftepartiet blir dyret ofte helt rolig, mens det slår voldsomt om seg hvis det holdes i halen. Ta derfor aldri tak i halen. Noen dyr i fangenskap lever fredelig og graver seg ned mesteparten av dagen, men det er ingen garanti.

Temm dyret langsomt. Åpne terrariet rolig, snakk lavt, og la det venne seg til hånden din før du tar det opp. Bruk korte, rolige økter, og støtt hele kroppen når du løfter. Mange dyr skal ikke håndteres i det hele tatt. Bruk lange pinsetter ved fôring, så dyret ikke forbinder hånden med mat.

Vask hendene grundig med såpe etter å ha rørt dyr, terrarium og fôr, og tørk opp vann og avføring med engangsklut, fordi krypdyr ofte bærer *Salmonella*. Barn og personer med svekket immunforsvar skal ikke røre dyret.

Arten holdes enkeltvis eller parvis, og i et par må begge dyrene kunne komme bort fra hverandre. Hanner må ikke holdes sammen. Hold øye med bitt og stress, og skill dem hvis det går galt.

Les mer: Karantene og hygiene

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Kjønnsmodenhet oppgis ved en totallengde på omkring 100 cm, for hunner kanskje ved 4 års alder. Vekten ved kjønnsmodenhet er ikke kjent. Hanner og hunner ligner hverandre utvendig, og sondering er usikker hos varaner, så kjønnet bestemmes sikrest med ultralyd eller endoskopi hos en veterinær med erfaring på krypdyr. Det er flere hanner enn hunner i fangenskap, så det kan være vanskelig å få et par. Regn med at dyrene må være utvokst før de settes sammen i avl, og at hunnen må være i god hold og ha fått rikelig med kalk.

PARRING

Arten yngler i fangenskap, typisk når dyrene holdes som par i store terrarier. En midlertidig adskillelse av kjønnene kan fremme avlen, og hunnen skal ha en eggleggingskasse. Hannen skal kunne komme bort fra hunnen, og det skal være skjul og skjerming, så dyrene ikke ser hverandre hele tiden. Hold øye med bitt, og skill dyrene hvis hunnen får skader. Om en kjølig periode eller en endring i dagslengde utløser paringen, er ikke kjent.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger fra 4 til 23 egg per kull og opptil tre kull i året. Gjør klar til eggleggingen ved å gi hunnen en stor eggleggingskasse eller en dyp, fuktig bunn (minst 30-40 cm) der hun kan grave og legge eggene. Uten egnet sted kan hun holde eggene tilbake, og de kan sette seg fast. En drektig hunn eter ofte mindre og søker mer varme. Gi henne ekstra kalk og masse mat før og etter eggleggingen.

INKUBASJON

Eggene tas forsiktig ut uten å bli vendt og legges i en boks med fuktig vermikulitt eller perlitt, med en vannandel som holder substratet fuktig, men ikke vått. Rugetiden er 163-234 dager ved 24-30 °C. Hold en stabil temperatur, for eksempel 29-30 °C. Regn med en lang rugetid på 5-8 måneder og noe svinn: egg som ikke er levedyktige, og døde, fullt utviklede fostre forekommer, og halvparten av et kull kan gå tapt. Åpne boksen kort for å lufte.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene er omkring 8 cm fra snute til kloakk ved klekkingen, 18-24 cm til sammen, og de veier 10-20 g. Halen er litt lengre enn kroppen. De har et lyst oransjerødt eller gult hode som blekner etter noen uker. Oppdrett dem enkeltvis i små terrarier med skjul, vann og høy luftfuktighet, ved de samme temperaturene som de voksne.

Gi dem små krabber, reker, snegler og insekter. Krabber får dem til å ete med en gang, også som nyklekkede. Fôr dem hver dag, og vei dem jevnlig. Etter en måned måler ungene typisk 24-26 cm og veier 16-17 g, etter cirka to måneder 25-28 cm og 19-22 g, og etter fem måneder er snute-kloakk-lengden omkring 13 cm. Arten er avlet i fangenskap i minst fem generasjoner, så det finnes oppdrettede dyr, men tiden til voksenstørrelse er ikke kjent.

Helse og vanlige feil

Varanus dumerilii er hardfør når temperatur, fukt og føde er riktig, men de fleste problemer skyldes stellet og dyrets bakgrunn. De typiske feilene er:

- Viltfangede dyr. Arten er blitt innført i stort antall fra Indonesia, som i 2010-2018 eksporterte opptil 1.060 levende dyr i året. Likevel tilbys det voksne dyr som formentlig er viltfangede. Viltfangede dyr har ofte indre og ytre parasitter, er stresset og tærer på kroppens reserver. La en veterinær undersøke en avføringsprøve, og hold nye dyr adskilt fra andre varaner i flere uker.

- For lav temperatur eller manglende solplass. Det gir dårlig fordøyelse, svekket immunforsvar og luftveisinfeksjoner (hvesing, slim i nese og munn, åpen munn).
- For tørr luft og for lite vann. Det gir problemer med hudskifte og dehydrering.
- Manglende UVB og kalk. Det gir skjøre knokler med bløte kjever og krumme lemmer, særlig hos unge dyr.
- For mange feite byttedyr. Mus som hovedfôr gir fedme og leversykdom hos en art som lever av krabber.
- Sår og brannskader fra uskjermede varmekilder og fra at dyret slår seg på glasset hvis det er stresset.
- Skjelettmisdannelser forekommer hos oppdrettede unger. Årsaken er ikke kjent, men rugingen og hunnens kondisjon mistenkes generelt hos varaner.

Et friskt dyr har klare øyne, rund hale og lemmer og eter med appetitt. Søk en veterinær med erfaring på krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke vil ete, har forstoppelse eller hveser.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.